

Schücking-Jungblut vänder sig sedan till själva maktstrukturerna och summerar vad som karakteriserar de ”mäktiga” (det vill säga David och Absalom) och de ”visa” (det vill säga alla rådgivare). De båda grupperna samverkar i det politiska maktspelet. Kungarna behåller dock alltid den största makten. På detaljnivå har David hela tiden övertaget, även i de texter där Absalom verkar ha både makt och agens, eftersom Samuelsböckerna i deras helhet vidhåller Davids roll som grundare av Judas kungadöme. Vad det gäller de så kallade visa är deras makt reell, men samtidigt inskränkt. De har makt och de mäktiga tjänar på att dra nytta av dem. Samtidigt är lojalitet och tillit de största faktorerna som begränsar deras inflytande. Om en härskare inte kan lita på de visas lojalitet så väljer de vist att förkasta de visas råd. Med andra ord har de visa bara makt så länge de mäktiga ger dem den.

Detta är en mycket välskriven och välstrukturerad monografi som bygger på ett gediget exegetiskt arbete. Samtidigt är den, som alla redaktionsstudier, spekulativ. Den gradvisa textuella tillväxt som Schücking-Jungblut tillskriver texten är möjlig, men inte den enda möjliga. Även om man väljer att inte acceptera den redaktionskritiska modell som Schücking-Jungblut för fram fördjupar hennes diskussion av maktspelet i 2 Sam vår förståelse för texten i dess slutgiltiga form i MT. När det gäller språket är tyskan ibland, i min smak, onödigt komplicerad, dock hjälper bokens klara struktur de läsare som ibland måste brottas med tyskans meningsbyggnad. Jag kan varmt rekommendera denna bok.

Lena-Sofia Tiemeyer, ALT

KIM SEYOON

Paul's Gospel for the Thessalonians and Others

Tübingen: Mohr Siebeck, 2022, inbunden, xiii + 520 sidor,

SEK 2159, ISBN 9783161611551

Det här verket är en samling av 18 essäer där aposteln Paulus evangelium är den förenande länken. Även om författaren utgår från Tessa-lonikerbrevet täcker kapitlen ett antal andra paulinska texter. Till följd

av antalet kapitel kommer endast ett urval av dessa att kommenteras individuellt.

Kapitel ett lyfter fram apostelns fläckfria εἵσοδος i 1 Thess 1–3. Den utgör grunden för den trefaldiga, utdragna tacksägelseperikop som återfinns här. Denna εἵσοδος, vilken Paulus refererar till fem gånger i brevets inledande två kapitel, framträder som en tydlig kontrast till kringresande filosofer och sofister och bidrog till tessalonikernas mottagande av apostelns förkunnelse. Den är också i Kims tycke avgörande för en god tolkning av brevet som helhet.

En viktig tematik som återkommer i flera av essäerna är varför Paulus låter motivet med Jesus som Guds son vara en hörnsten i evangeliet, nästintill en metonymi för detsamma. Denna kärna i evangelieförkunnelsen utvecklas främst i bokens andra och fjärde kapitel; här jämförs sammanfattningen av de goda nyheterna i 1 Tess 1:10 med Rom 5:8–10; 8:1–4, 32–34 och Kim ser en tydlig harmonisering av förkunnelsen. Messias status som en kung i Davids efterföljd (ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, Rom 1:3; ἡ ρίζα τοῦ Ἰησοῦ, Rom 15:12) ser Kim som ett *inclusio*, vilket lyfter fram ett viktigt teologiskt motiv i Romarbrevet. Detta läser Kim sedan parallellt med 1 Thess 1:9–10 och texter om Guds sons kungliga makt (t.ex. Kor 15:23–28; Kol 1:13–14), vilka i hans mening indikerar att Paulus höll sig med ett apokalyptiskt evangelium kongenialt med Jesus förkunnelse om Guds rike. Den fjärde essän vidareutvecklar det som konstaterades i den andra – att det råder en tydlig koppling mellan Paulus evangelium om Guds son och Jesus evangelium om Guds rike. Kim visar hur olika traditioner från Jesus om honom själv som Människosonen har legat till grund och format paulinsk kristologi, soteriologi och eskatologi – Dan 7:13–14 figurerar uppenbarligen i bakgrunden här.

Kapitel 9 och 10 kan betraktas som en tudelad helhet. Kapitel 9 läser 1 Thess, särskilt 4:13–18 och 5:1–11, och konstaterar att Kristus presenterad som κύριος inte primärt fungerar som antites till Caesar; det centrala är Kristus som Herre och segrare över döden och givare av evigt liv. I det tionde kapitlet polemiserar Kim mot N. T. Wrights anti-impe-

rialistiska tolkningar där Wrights Paulus, i Kims tycke, formats till en ”tvilling” till Uppenbarelsebokens Johannes. Kim tillbakavisar detta tilltag och finner inga kodade referenser till Caesar hos Paulus i linje med Johannes, eller Romarriket som det fjärde odjuret i Dan 7. Kims Paulus kan förvisso betrakta Romarriket som ett verktyg i demoniska makters händer, vilket följer av syndens universalitet, men riket kan även fungera som verktyg i evangeliets tjänst, exempelvis genom *Pax Romana*. Kim finner Wrights försök att förklara Rom 13:1–7 självmotsägande.

Bidraget till paulinsk rättfärdiggörelselära i Thessalonikerbrevens är en av bokens förtjänster och framförs i tredje och tolfte kapitlet. Det tredje argumenterar för en rättfärdiggörelselära inkapslad i en terminologi som uttrycker utkorelse och heliggörande i 1 Thess i analogi med 1 Kor. Paulus behövde utveckla sin rättfärdiggörelselära i 1 Thess, trots att ingen dispyt kring lagen eller kring hedningarnas inkluderande föranledde brevet, eftersom han behövde formulera frälsningens fullbordning i termer av befrielse från Guds vrede och dom i kontinuitet med sitt hebreisk-teologiska arv och förklara detta för grekisktalande ickejudar. Kims slutsatser i detta kapitel förfäktar en rättfärdiggörelselära uttryckt implicit i helighetsterminologin och med ett tidigt ursprung före konflikten i Antiokia – en hållning som potentiellt kan lägga nya vedträn på den glöd som utgörs av de olika läsningarna av paulinsk rättfärdiggörelselära sedan det nya perspektivet på Paulus gjort entré.

Thessalonikerbrevens har ofta tänkts sakna ett bidrag till rättfärdiggörelsediskursen till följd av bristen på termer från *δικαιω*-ordgruppen i 1 Thess och det faktum att 2 Thess ofta ifrågasatts som äktpaulinskt. Kim påvisar i kapitel tolv det relaterade tankegodset i befrielsen från Guds vrede (1 Thess 1:10 och 5:9–10), samt Guds rättfärdiga dom (2 Thess 1:5), vilket får Kim att läsa *καταξιωθῆναι* som synonym till *δικαωθῆναι*. Han menar att frånvaron av verbet *δικαιώω* har lett många forskare att negligera betydelsen av relaterade *δικαιω*-termer i 2 Thess 1–2, i relation till den centrala roll som *πίστις* har i argumentationen. Kim påpekar här att Guds rättfärdiggörande inte primärt bär juridiska konnotationer, utan relationella och förbundsrelaterade, och han plockar

upp Käsemanns term i uppfattningen av denna förvandling som *Herrschaftswechsel*. Samtidigt är den forensiska vokabulären det som betonas i detta kapitel där 2 Thess 1–2 läses parallellt med Rom 1–2 – Kim betonar att rättfärdiggörelsetematiken i 2 Thess stärker koherensen mellan detta brev och 1 Thess.

Kontinuiteten mellan den historiske Jesus och Paulus som berörs på olika sätt i bokens sex första kapitel rekapituleras i det femtonde, där Kim söker tillbakavisa det bultmannska arvet som konsoliderat en klyfta mellan Paulus och undervisning från den historiske Jesus. Detta görs genom att Kim undersöker motivet *imitatio Christi* i relation till εἰδωλόθυτος i 1 Kor 8–10. Här, liksom i Kims läsning av Rom 14:14, 20, figurerar Jesustraditioner från Mark 7:15; 9:42–50; 10:45 och 12:28–34, och Kims påvisande av apostelns bruk av dessa är intressant. En huvudtes från detta kapitel är att det paulinska *imitatio Christi* inte endast implicerar ett generellt självutgivande i analogi med den preexisterandes altruism gestaltad i inkarnation och korsdöd, utan även handlingar och undervisning som härrör från den historiske Jesus. Läsningen av ἔννομος Χριστοῦ i 1 Kor 9:19–22 lär intressera forskare som tolkar aposteln som primärt verkande inom en judisk diskurs.

Den språkliga stilen är generellt sett ganska stolpig och repetitiv, vilket ibland ligger resonemangen till last. Ett lysande undantag är dock kapitel 13, där argumentationen gällande 2 Thess 2:1–12 och det som håller tillbaka den laglöse – τὸ κατέχον och dess maskuline motsvarighet ὁ κατέχων – är stringent, tydlig och övertygande. Kims tolkningsbidrag av denna eskatologiska passage står i linje med kyrkofäder som Tertullianus, Hippolytos och Krysostomos. Han läser den förra som refererande till Romarriket och den senare till rådande kejsaren Claudius. Här införlivar Kim insikter från modern forskning i argumentationen på ett intresseväckande och fruktbart sätt.

Detta är en bok med både bredd och djup som representerar en lång forskargärning inriktad på att förstå Paulus och hans tänkande. Strukturen som helhet lämnar en del i övrigt att önska; ett arbete med att dela upp verket i delar och tydligare signalera kapitlens placeringar och bi-

drag till helheten hade skapat större tydlighet och gjort den lättare att följa och återge i korthet. Dock klargör författaren i sin introduktion att boken bör ses som en "companion" till hans kommentarer till 1 och 2 Thess, ett råd som undertecknad inte hörsammat.

Artikeln "Jesus and the Temple", vilken Kim författade 1985 och som bifogas som appendix, känns något malplacerad och bidrar till det spretiga intrycket. Trots den något kvistiga strukturen och stilistiska tillkortakommanden finns dock tveklöst mycket av substans att hämta här. Varje forskare som intresserar sig för Paulus, hans förkunnelse och teologi gör väl i att interagera med den. För den som tar sig an Thessalonikerbrevan blir nog det här verket en välkommen kompanjon på tolkningsresan.

Gustaf W. Henriksson, Universitetet i Oslo